

**Urząd Miejski
Rynek 1
43-400 Cieszyn**

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Delegatura w Bielsku-Białej w odpowiedzi na pismo z dnia 12.05.2022 r. (data wpływu 17.05.2022 r.) znak AZO.4120.6.2022 zgodnie z art. 27 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 840) informuje, że Studnia Trzech Braci przy ul. Trzech Braci w Cieszynie, dz. nr 57/2 obr. 43, została wpisana do rejestru zabytków pod pozycją R-378/53, ponadto jest ona elementem zabytkowego układu urbanistycznego miasta Cieszyna, wpisanego do rejestru zabytków pod pozycją A/317/2018 na podstawie decyzji Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dn. 27.04.2018 r., znak K-RD-KL/4160/9355/199/09.

Metalowa altana nad Studnią Trzech Braci pochodzi z 1868 roku, kiedy to przeprowadzono kompleksowy remont zabytkowej studni. Wybudowano wówczas mocną podstawę studni z kamieni ciosowych oraz zamocowano metalową obudowę w kształcie sześciobocznej altanki, którą wykonano w hucie w Trzyńcu. Na wewnętrznych ścianach umieszczono trzy pamiątkowe tablice z inskrypcją autorstwa profesora Józefa Fischera, zapisaną w trzech językach: polskim, łacińskim i niemieckim. (...) Po II wojnie światowej napis w języku niemieckim został usunięty. W 1951 roku umieszczono w tym miejscu odlaną w cieszyńskiej „Celmie” płaskorzeźbę, będącą powiększeniem medalu Jana Ryszki z 1910 roku oraz płytę z brązu z napisem: „ODREMONTOWAŁO I UZUPEŁNIŁO RZEŻBĄ JAKO CZYN 1-SZO MAJOWY 1951 r.”.

Jak wynika z dokumentacji pobadawczej badań konserwatorskich stratygraficznych pn. „Dokumentacja konserwatorska badań stratygraficznych Studni Trzech Braci w Cieszynie” autorstwa mgr Jarosława Szpakowicza z grudnia 2019 r. przeprowadzony w 2010 r. remont Studni, który swym zakresem objął mechaniczne usunięcie produktów korozji oraz starych powłok malarskich metodą strumieniowo ścierną, usunął większość historycznych nawarstwień. Dlatego też wykonawcy badań nie udało się określić dokładnej historycznej kolorystyki a jedynie zasygnalizował, iż Studnia była utrzymywana w "ciemnej tonacji" i wskazał tradycyjne rozwiązania stosowane w XIX w. ("stosowano antykorozyjny podkład olejny na bazie minii i olejną farbę nawierzchniową"). Ostateczna konkluzja badacza jest taka, iż należy opracować projekt nowej kolorystyki "po konsultacjach np. ze środowiskiem artystów plastyków oraz mieszkańcami Cieszyna, wytypowanie w konkursie najlepszego projektu" i po konsultacji z tut. organem ustalić jaka rekonstrukcja kolorystyki będzie najmniej kontrowersyjna. Jak uważa Jarosław Szpakowicz "najlepszym rozwiązaniem będzie pokrycie całości kryjącą powłoką wysokiej odporności na ścieranie, w ciemnej tonacji, aby ewentualne ubytki były mniej kontrastowe i widoczne". Tut. organ również podziela ww. opinię, wobec faktu, iż obecna kolorystyka seledynowa (w zamyśle grünsplan) mimo upływu lat jest w dalszym ciągu kontrowersyjna, należy zaproponować nową kolorystykę w oparciu o ww. ustalenia badawcze.

W związku z planowanymi pracami konserwatorskimi przy żeliwnej altanie Studni zaleca się przeprowadzenie następujących prac mających na celu przywrócenie walorów estetycznych jak również technicznych, co wpłynie na odpowiednie zabezpieczenie obiektu:

- program prac konserwatorskich należy oprzeć na wnioskach z ww. dokumentacji pobadawczej (m. in. powinien „obejmować całkowite usunięcie produktów korozji, uzupełnienie zniszczonych fragmentów np. metodami spawalniczymi lub chemicznie, i ponowny montaż po zabezpieczeniu powierzchni skutecznymi powłokami antykorozyjnymi np. epoksydowymi. W trakcie prac montażowych wskazane byłoby także uporządkowanie miejsca zamocowań krat miedzy kolumnami. Mocowania te sprawiają wrażenie niedbałych i mało stabilnych, i z pewnością nie były takie pierwotnie. Ponadto korekty i wzmocnienia może wymagać posadowienie kolumn, których kotwy mogą być mocno skorodowane i słabo związane z podłożem. Konieczne będzie także uporządkowanie i naprawa odspojonych fragmentów kamienia w cembrowinie studni i w fundamencie, a także jego oczyszczenie i hydrofobizacja. W trakcie planowanych prac konieczne będzie zlikwidowanie nieszczelności pokrycia dachu, a może nawet jego wymiana, oraz korekta zamocowania dekoracji ponad okapem”),
- w związku z odnalezieniem niedatowanego archiwalnego projektu altany przechowywanego w Archiwum Państwowym w Cieszynie należy rozeznaczyć kwestię możliwości przywrócenia oryginalnej formy tj. rekonstrukcji pompy żeliwnej w formie stylizowanej kolumny korynckiej wraz z odpływem oraz ze zmianą układu chodnika w postaci rygola,
- kolorystykę należy projektować zgodnie z zachowaną archiwalną ikonografią, dopuszczalna gama kolorystyczna to: odcienie naturalne elementów żeliwnych oraz odcienie zieleni tj. ciemnego turkusowego, szalwii, grünspanu (najbardziej zbliżony nr 8 z dokumentacji pobadawczej oraz kolorystyka innych zachowanych przykładów małej architektury z tego okresu), zaleca się również wykonanie próby kolorystycznej na etapie prac konserwatorskich (po odczyszczeniu elementów) do akceptacji komisji konserwatorskiej,
- z konserwatorskiego punktu widzenia zasadnym jest zarówno przywrócenie pierwotnego układu ścian altany jak i odtworzenie historycznego napisu w języku niemieckim,
- w celu właściwej ekspozycji Studni zaleca się usunięcie wtórnych elementów: płaskorzeźba i plakieta z 1951 r. oraz ich wyeksponowanie za ogrodzeniem w pobliżu obiektu,
- w przypadku złego stanu zachowania zaleca się wprowadzenie nowego, trwałego pokrycia dachowego tj. blachy miedzianej patynowanej chemicznie (postarzanej), ważnym jest by nowe pokrycie nie tworzyło ogniwa korozyjnego ze szpicą (iglicą) zwieńczoną orłem, należy zbadać jej stan zachowania oraz materiał wykonania i rozeznaczyć kwestię możliwości pozłocenia całości (np. złoto płatkowe) lub rekonstrukcji oryginalnej iglicy (na podstawie zachowanego oryginalnego projektu i zdjęć archiwalnych).

Ponadto informujemy, że gwarancją poprawnego wykonania prac konserwatorskich przy żeliwnej altanie studni jest realizacja tych prac przez osobę posiadającą stosowne kwalifikacje zawodowe. Konserwator dzieł sztuki, posiada kwalifikacje do wykonywania zadań zawodowych, polegających na:

- ocenianie zakresu prac konserwatorsko-restauracyjnych na podstawie osobistych oględzin i zdjęć,
- ustalanie potrzebnych materiałów, narzędzi i środków chemicznych do przeprowadzenia prac konserwatorskich i restauracyjnych,
- konserwowanie dzieła sztuki: poprzez naprawienie uszkodzeń mechanicznych spowodowanych upływem czasu, dewastacją lub niewłaściwymi wcześniejszymi naprawami,
- prowadzenie dokumentacji konserwowanego obiektu - zabezpieczanie zabytkowych dzieł sztuki przed wpływami atmosferycznymi i zanieczyszczeniami w powietrzu,;
- nadzorowanie właściwego użytkowania dzieł sztuki przez poszczególne instytucje lub użytkowników.

W związku z powyższym planowany zakres prac (w oparciu o stosowną dokumentację w postaci programu prac konserwatorskich) powinna wykonywać osoba posiadającą doświadczenie w tego typu pracach (konserwator dzieł sztuki w specjalności metal).

Szczególny reżim prawny, któremu podlegają obiekty zabytkowe wyraża się m. in. w konieczności uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru (zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 ww. Ustawy), dlatego przed przystąpieniem do prac wymagane jest uzgodnienie z tut. Urzędem na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w oparciu o przedłożony program prac konserwatorskich.

20.05.2022
Konservator

Otrzymują:

1. adresat
2. aa DM

20. 05. 2022

Z up.
ŚLĄSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW
Kierownik Delegatury
mgr Mariusz Godek